

COVENANT & CONVERSATION

RABİ LORD JONATHAN SACKS ל"צ" İLE
ETİK ÜZERİNE DENEMELER

Covenant & Conversation yazılarına yönelik cömert sponsorlukları için Wohl Legacy'ye teşekkürlerimizle

Hakikat Güce Kurban Edilince

Korah

Korah ve yandaşı asilerin hareketlerinde yanlış olan neydi? Görünüşe bakılırsa, söyledikleri hem doğru hem de ilkeliydi. "Çok ileri gittiniz" demişlerdi Moşe ve Aaron'a. "Cemaatin tümü kutsaldır – her biri – ve A-Şem onların arasındadır. Öyleyse kendinizi neden A-Şem'in toplumunun üzerinde bir konuma yerleştiriyorsunuz?"

Hakları vardı. Tanrı, halkı "bir Koenler krallığı ve kutsal bir ulus" (Şemot 19:6), başka bir deyişle, mensuplarının her biri bir bakıma Koen olan bir krallık ve her bireyinin kutsal olduğu bir ulus haline gelmek üzere çağırmıştı. Bizzat Moşe de, "Keşke A-Şem, Ruhunu onların üzerine yerleştirse de A-Şem'in Halkı'nın tümü peygamber olsa!" (Bamidbar 11:29) demişti. Bunlar radikal denebilecek ölçüde eşitlikçi eğilimlerdir. Öyleyse neden Moşe'nin lider ve Aaron'un Koen Gadol olduğu bir hiyerarşi vardı?

Korah'ın sözlerinde yanlış olan, ikiyüzlü olduğunun henüz en baştan itibaren aşikâr olmasıydı. İstediklerini iddia ettiği şeyle gerçekte peşinde olduğu şey arasında çok belirgin bir kopukluk vardı. Korah herkesin aynı olduğu, herkesin Koen olduğu bir toplum arıyor değildi. Korah, kulağa geldiği gibi, hiyerarşiyi tamamen lağvetme peşindeki ütöplast bir anarşist değildi. Bunun yerine Korah liderlik mevkiine meydan okumaktaydı. Moşe'nin ona yönelik sonraki sözlerinin işaret ettiği üzere Korah şahsen Koen Gadol olmak istiyordu. Moşe ve Aaron'un kuzeniydi; Moşe ve Aaron'un babası olan Amram'ın kardeşi Yitsar'ın oğluydu ve dolayısıyla her iki liderlik mevkiininin kabile içinde tek bir aileye gitmiş olmasını haksız buluyordu. Eşitlik istediğini öne sürüyordu. Ama aslında istediği şey güçtü.

Bir Levi olan Korah'ın duruşu buydu. Ama meydana gelen olay aslında bundan çok daha karmaşıktı. İşin içinde iki grup daha vardı. Reuven kabilesine mensup Datan ve

Aviram bir grup oluşturmaktayken, diğer bir grup ise “Bene-Yisrael’den, cemaat başkanları [ve genel] kurula çağrılan isim [sahibi] insanlar [olan] 250 kişi”den müteşekkildi. Onların da kendi memnuniyetsizlikleri vardı. Reuven kabilesindekiler, Yaakov’un *behor* oğlunun soyu olarak özel hiçbir liderlik rolüne sahip olmadıklarından yakınıyorlardı. İbn Ezra’ya göre, 250 “isim [sahibi]” kişi de, Altın Buzağı günahından sonra liderliğin her kabile içindeki *behor*lardan, tek başına Levi kabilesine aktarılmış olmasından dolayı memnun değildi.

Bu insanlar kutsal olmayan bir ittifak kurmuşlardı ve başarısız olmaya mahkûmdular, zira iddiaları birbiriyle çatışmaktaydı. Eğer Korah kendi Koen Gadol olma arzusunu elde etmiş olsaydı, Reuven kabilesi mensupları ve “isim [sahibi]” insanlar hüsrana uğrayacaklardı. Şayet Reuven kabilesindekiler kazansaydı, bu kez Korah ve “isim [sahibi]” insanlar hüsrana uğrayacaklardı. Ve şayet “isim [sahibi]” insanlar ihtiraslarını tatmin etselerdi, o zaman da Korah ve Reuven kabilesindekiler tatmin olmayacaklardı. Bu bölümdeki düzensiz, parça parça anlatım dizisi de, konunun niteliğini yansıtan bir üslup örneğidir. Bu, önderleri sadece mevcut liderliği devirme arzusu açısından birleşmiş olan, düzensiz, şaşkın bir isyandı.

Ancak Moşe’nin huzurunu kaçıran şey bunların hiçbiri değildi. Onun moralini bozan etken tamamen farklı bir şeydi: Datan ve Aviram’ın sözleri:

“Bizi çölde öldürmek için süt ve bal akan ülkeden çıkardığın az mı ki bir de bize üstünlük taslıyorsun? Üstelik bizi süt ve bal akan Ülke’ye getirip tarla ve bağ mirası da vermedin! Şu insanların gözlerini boyayabileceğini mi zannediyorsun? Kesinlikle gelmeyeceğiz!” (Bamidbar 16:13-14)

Moşe için meselenin püf noktası, asilerin iddiasındaki müthiş asılsızlıktı: Bene Yisrael’in birer köle oldukları ve kurtarılmak için Tanrı’ya haykırdıkları Mısır, Bene Yisrael için “süt ve bal akan bir ülke” değildi.

Burada neler olmaktadır? Hahamlarımız, en ünlü ifadelerinden birinde bunu tanımlamışlardır:

“Gökler uğruna olan her ihtilaf, nihayetinde kalıcı değere sahip olacaktır; ama Gökler uğruna olmayan [ihtilaf], nihayetinde kalıcı değere sahip olmayacaktır. Gökler uğruna olan ihtilafın bir örneği nedir? Hillel ve Şamay arasındaki ihtilaf. Gökler uğruna olmayan ihtilafın bir örneği nedir? Korah ve tüm cemaatinin ihtilafı.” (Mişna Avot 5:21)

Hahamlarımız, Korah’ın isyanından, tartışmanın yanlış bir şey olduğu, liderlerin sorgusuz itaate hakkı olduğu, Yahudilikteki üstün değer – bazı inançlarda olduğu gibi – teslimiyet olduğu sonucunu çıkarmamışlardır. Aksine: doğru motivasyonla gerçekleştirildiği ve hedefleri açısından esas olarak yapıcı olduğu sürece, *tartışma*, *Yahudiliğin can damarıdır*.

Yahudilik benzersiz bir olgudur: tüm kanunsal metinleri tartışma antolojilerinden oluşan bir uygarlık. Tanah’ta, bu inancın kahramanları – Avraam, Moşe, Yirmeyau, İyov – Tanrı’yla tartışırlar. Midraş, Tora’nın “yetmiş yüzü” – yetmiş meşru tefsiri – olduğu

önermesi üzerine kuruludur. Mişna büyük ölçüde, “Rabi X şunu söyler, Rabi Y bunu söyler” modeli üzerine inşa edilmiştir. Talmud, bu tartışmaları çözüme kavuşturmaktan uzak bir şekilde, aksine, genellikle bunları dikkate değer ölçüde derinleştirir. Yahudilikte tartışma kutsal bir aktivitedir; Yahudi halkının, kaderinin hangi koşullara bağlı olduğunu ve inancının taleplerinin neler olduğunu yansıtan ve sürekli devam eden dâhili diyalogudur.

Öyleyse Korah ve fesatçı arkadaşlarının tartışmasını Hillel ve Şamay okulları arasındaki tartışmadan farklı kılan neydi? Rabenu Yona buna basit bir açıklama önermiştir. Gökler uğruna olan bir ihtilaf, *hakikate* dair bir ihtilaftır. Gökler uğruna olmayan bir ihtilafsa, *güç* hakkındadır. Arada muazzam bir fark vardır. Güç elde etmeye yönelik bir rekabette, eğer kaybedersem, kaybederim. Ama eğer kazanırsam, ben de kaybederim, çünkü rakiplerimi küçültmekle kendimi de küçültmüş olurum. Öte yandan, eğer hakikat uğruna tartışmaya giriyorsam, o zaman eğer kazanırsam, kazanırım. Ama *eğer kaybedersem, ben de kazanırım* çünkü hakikat tarafından mağlup edilmek, aynı zamanda zafer de olan tek mağlubiyet türüdür. Bu tartışma beni büyütüştür. Daha önce bilmediğim bir şey öğrenmişimdir.

Herhalde Moşe için, istediği ve kendisine bahşedilen mucizeden – toprağın ağzını açıp rakiplerini yutmasından – daha kesin bir aklama olamazdı. Ne var ki, bu sadece halk içindeki tartışmayı sona *erdirmemekle* kalmamış, aksine, Moşe’ye yönelik saygıyı azaltmıştır.

“Ertesi gün tüm Yisrael toplumu Moşe ve Aaron’a karşı söylendi. ‘Siz *A-Şem*’in halkını öldürdünüz’ dediler.” (Bamidbar 17:41)

Moşe’nin kuvvete başvurmaya ihtiyaç duymuş olmasının ta kendisi, onun da asilerin düzeyine sürüklendiğinin işaretiydi. Hakikat değil de güç söz konusu olduğunda sonuç bu olur.

Marksizm sonrası bilançonun bir parçası, hakikat diye bir şey olmadığı fikridir ki bu fikir, postmodernizm ve sömürgecilik sonrası gibi hareketlerde de ısrarla devam ettirilmektedir. Bu fikre göre, sadece güç vardır. Bir toplumda baskın konumdaki “söylem”, her şeyin gerçekte nasıl olduğunu değil, yönetimi elide tutan gücün (*egemen*) her şeyin nasıl olması konusundaki *isteğini* temsil etmektedir. Tüm realite, şu veya bu grubun çıkarlarını ilerletmek amacıyla “toplumsal olarak inşa edilmiş”tir. Bunun sonucu, herhangi bir kişinin ne söylediğini artık hiç dinlemediğimiz ve bunun yerine sadece karşımızdaki kişinin hangi çıkarı ilerletmeye çalıştığını sorduğumuz bir “şüphe yorumlaması” olmaktadır. Hakikat, demekteler, sadece güç arayışını gizlemek için takılan bir maskedir. “Sömürgeci” bir gücü devirmek için, kendi “söyleminizi”, kendi “anlatımınızı” icat etmeniz gerekir ve bunun doğru veya yanlış olmasının bir önemi yoktur. Önemli olan tek şey insanların ona inanmasıdır.

Şimdilerde dünya çapında üniversite yerleşkelerindeki İsrail karşıtı kampanyada ve özellikle de BDS (boykot, tecrit ve yaptırımlar) hareketinde olan işte tam olarak budur.¹

---

¹ Bağlama yönelik bir hatırlatma: Her ne kadar Rabi Sacks’ın zamana meydan okuyan sözleri bize bu gibi hareketler ve küçümsenemeyecek etkileri hakkında bir fikir veriyorsa da, bu yazı kendisi tarafından 2015 yılında yazılmıştır.

Tıpkı Korah'ın isyanı gibi, bu hareketler de ortak başka hiçbir şeyleri olmayan insanları bir araya getirmektedir. Bazıları aşırı sola, bir kısmı aşırı sağa mensuptur; bazıları küreselleşme karşıtı, bazıları ise Filistinlilerin sıkıntılarıyla gerçekten ilgilidir. Ancak tüm bunları yönetenler, İsrail'in herhangi bir sınır içinde var olmasına teolojik ve siyasi gerekçelerle karşı olan ve yine, demokrasiye, konuşma özgürlüğüne, bilgi alma özgürlüğüne, dini özgürlüğe, insan haklarına ve hayatın kutsiyetine de eşit düzeyde karşı duran insanlardır. Sahip oldukları ortak şey, İsrail destekçilerine, seslerini adil bir şekilde duyurma hakkı tanımayı reddediyor – dolayısıyla Roma kanununda *Audi alteram partem*, “karşı tarafı dinle” cümlesiyle ifade edilen temel adalet ilkesini hor görüyor – olmalarıdır.

Bu hareketlerin bazı zamanlarda telaffuz ettikleri pervasız yalanlar – Yisrael'in Yahudi halkının doğduğu anavatan olmadığı, Yeruşalayim'de hiçbir zaman bir Bet Amikdaş bulunmadığı, Yisrael'in, Ortadoğu'da yabancı bir doku nakli, “sömürgeci” bir güç olduğu vb. – Datan ve Aviram'ın, Mısır'ın süt ve bal akan bir ülke olduğu ve Moşe'nin halkı sırf onları çölde öldürmek için çıkardığı şeklindeki iddialarıyla yarışır niteliktedir. Önemli olan tek şey güç olduğu zaman hakikatle canımızı sıkmaya ne gerek vardır? Bu şekilde Korah'ın ruhu yaşamaya devam etmektedir.

Tüm bunlar gerçekten de üzücüdür, çünkü üniversitenin, hakikat arayışı için ortak çalışmaya dayalı bir yuva olduğu şeklindeki temel ilkeye aykırıdır. Bu ayrıca, Ortadoğu meselesi, Filistinlilerin geleceği veya özgürlük, demokrasi, dini özgürlük ve insan hakları konularına da pek az yardımcı olmaktadır. Her iki tarafın da dürüstlük ve cesaretle yüzleşmek durumunda olduğu gerçek ve asli meseleler söz konusudur. Hakikati güç arayışına kurban etmek nesiller boyunca Korah'ın yolu olmuştur ve bununla hiçbir şey elde edilemez.

ŞABAT SOFRASI İÇİN SORULAR

1. Sizce Korah'ın baştaki iddiasında haklılık payı var mıdır?
2. Yahudi halkı ve liderlik kademesi arasındaki tartışmanın çözümünü ne sağlamıştır?
3. Sizce üniversite gibi bir öğrenim yerinin “hakikat arayışı için ortak çalışmaya dayalı bir yuva” olarak en iyi şekilde işlev görebilmesi için nelere ihtiyaç vardır?

www.RabbiSacks.org   @RabbiSacks

The Rabbi Sacks Legacy Trust, PO Box 72007, London, NW6 6RW • +44 (0)20 7286 6391 • info@rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • All rights reserved